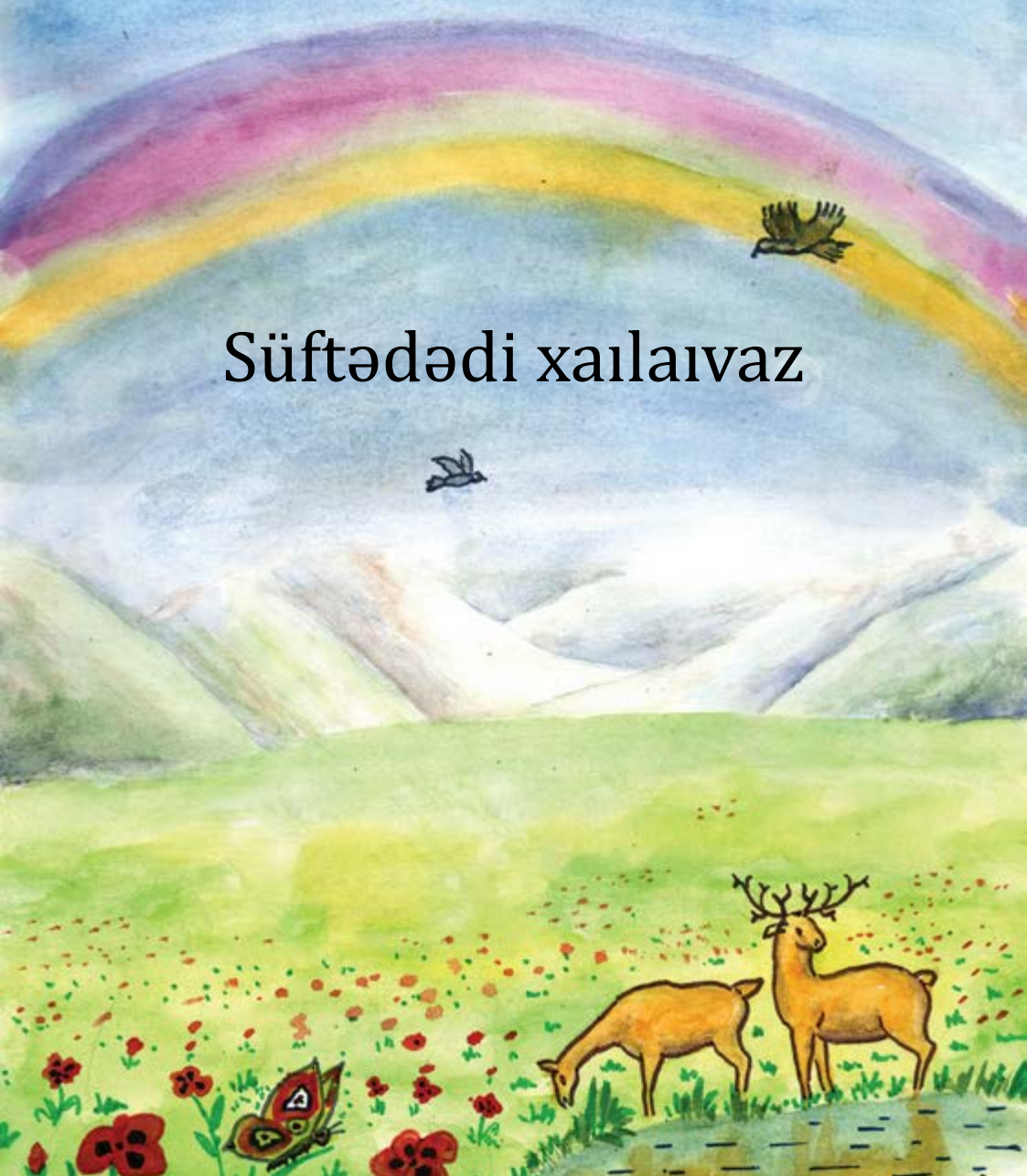

Süftədədi xailavaz

Süftədədi xalıvaz

Süftədədi xalaıvaz

İlsanar məhv hat'ınıdı mai'na

Ç iridi xhəsila ilsanar bala dıkıs kit'k'ir, havmıxda rişbir ki balad dişir. Yinçidi mələkəşis¹ ğaqur ki, ilsındıd rişbir bala xvaşə dii, hairsinara cis q'abılakla, cis xhıdıldı har'ır.

Rəbbimərə huxhur:

– Yixhid ruıh ilsanaşdə haımmaışədisnə atkas diş.
İlsanar ancax bədən vii. Havmıdı uımuır veşnəqhad sən yıkıs yii.

¹ *Yincid mələikər*: Yevreyəşdi yazımık "Yinçid duxra".

Havdı dövirdə Yinçid mələikəşə ilsındıdı rişbişıkla xhıdıldı harır. Havnala ki, midi dövirdə, havnala xhala ki ç'iridi xhəsila ç'ixid, quclid ədəmiyə r yəşəmiş dıruıq'ıınay. Mıbr, yısdı dövırdıd un-tur ad, ıgıt ədəmiyə r dıınay.

Rəbbiməs ğaqur ki, ç'iridi xhəsila ğadı ilsanaşid şər karbır bala yii. Hıımmıışə ki mıııdı yik'ə ad fıkirbırnə niyatbır şəraxdıil yii. Rəbbimərə, ç'iridi xhəsila ilsanar icad hat'ını haiyuıxh hıır. Havnadı yik'ə paşmalvaldı ipxhur.

Rəbbimərə huxhur:

– Yic ç'iridi xhəsila icad hat'ıd sınə ilsanar tarq daas dıı. Havmıxhvan sa cıqıda sınə heyvanmar, sınə sürünmüş ruıq'ııbur, xalıə yııd sınə şurukmar ki dıış haas yii. Havnas gü rə ki, Yic havabır icad hıını haiyuıxh haar.

Ama Nuh peyğambar Yinçidi ulukla sırxhur dıışnay.

Nuh peyğambarad umuirdid həkiyəət misə vişir yii:
Nuh peyğambar, cidi umuirdə haiq'iid haay, maddi
ilsanaşdı yiiq'a mairdı yik'ixhvan Yinçidi raiqnə
ruiq'uiy ilsan yiinay. Nuh peyğambaraxda xhibir dix
yiinay: Şam, Ham sa ki Yafəs.

Yiniş ç'irik kaqhıdə ğaqur ki, ilsanaşə ç'iridi xhəsila
bala azğunvaldı vaar. Sinə cıqıda ç'irivaldı vii, ilsanar
haiq'di riiqhıilə əğlədərq'ir dii.

Xhələ Yinçirə Nuh peyğambarada ruxhur:

– İlsanaşə ç'irid xhəsil puzğunvalnə ç'irivaldıxhvan
ats'ts'a hıur yii. Havnas gürə Yic, sinə il adi ç'iridi
xhəsilala mairtai haas yii. Ğuc sərvədi xukakla sa
gəmi üpkə va', havnadı ara utaxbır ütkə ha', havnak
arıqır-ğarıqır g'ir kətka. Gəmi misə üpkə va': havnadı
xüluxvaldı veşnə xhuts'ts'ur yuq'duqhun, aıq'uirvaldı
qhannə xhud yuq', hapxınvaldı ma ts'uxhud yuq'
yişixh. Gəmiyədi yuq'lula sur yuq' saannıqır sa ğul
üpkə va', bəqilə ki rak lixh. Gəmiyaxda xhib mərtəbə
vişixh: sa saannə, sa yiiq'aı, sa ki aldaa. Yic, ç'irid
xhəsil, yux lipxhudkal, xhiddı q'anık ğarq' haas yii ki,
xalıdi q'anık yiid sinə nafasdıxhvan il abır məhv yişixh.
Ç'iridi xhəsila ğad sinə q'irq'as yii.

Ğvaxhvan ma Yic sa aıhd yilt'ər: ğu, xhıdınnaxhvan, duxraşixhvan, susmaşixhvan gəmiya laıyuiç'. Sinə heyvanmaşdi, il adı məxluq'maşdi hairsinakla sa vıghıldı, sa xhıdıldı cinsidıkla sa-sa çuit laışai ki, gəmiya ğvaxhvan sacıqıda sağanə atkayixhkal. Hairsa cür şurkumaşikla, heyvanmaşikla, ç'iri sürünmüş ruiq'uiy məxluq'maşikla hairsinakla sa-sa çuit ğudu yanada aığuis yii ki, sağanə atkayixh. Sa ki, hairsa cür iləsıd azug'ə sıt'a hır sıx ki, vaıxçuıxdanə heyvanmaşixda ıley yişixh.

Nuh peyğambarara sinə hır. Yinçirə şivsəki amır havır viınay, havsaki hır.

Dünüdü xhəd litxhun

Xh ələ Rəbbimərə Nuh peyğambarada huxhur:

– Yəs ğaqvar ki, miduqhunqa yəşəmiş dişidi q'ıısq'ııdı ilsanaşdi yııq'aı, ğu Yixhdi rııqhaı haıq'dı ilsan yii. Ğu, ğudu aylidə adı sinmıxhvan gəmiya laıç'ıır sut'q'a. Hair sa maıtdi heyvanmaşıkla yughud çuit, yughub vıghıldı cinsidıkla, yughub xhıdıldı cinsidıkla, ç'iri ğadı atkıdı heyvanmaşıkla ma sa-sa çuit, sa vıghıldı cinsidıkla, sa xhıdıldı cinsidıkla ğvaxhvan gəmiya laışai. Saki, hair sa cür şurkumaşıkla yughub çuit, yughub vıghıldı cinsidıkla, yughud xhıdıldı cinsidıkla, laışai. Ç'iridi xhəsila atkıd sinəbır məhv yişinala xhala mibır ç'iridi xhəsila yəşəmiş yişixhkal. 4 Yughdu yığala xhala Yic, ç'iri leysan sıkas yii. Yuğts'urdu yığa-yuğts'urdu yuişai leysan huğas yii. Yic icad hıd, il ad sinə ç'iridi xhəsılala maıtə qhaas yii.

Nuh peyğambarara Rəbbimərə şivşəki amır havır
viinay, havsa ki hıır. Ç'iri xhəd liyxhuy vaxtıra Nuh
peyğambaraxda raixhiidveş sən yiinay. Yuxurmıkla
uıduıxuın badannə Nuh peyğambar, havnadı xhıdıldı,
duxra saki susmar gəmiya laıç'ur. Sinə mətid
heyvanmar, sinə şurukmar, sinə atkıd heyvanmar
sa ki sinə ç'iri sürünmüş ruıq'ubır, Yinçirə Nuh
peyğambarada amır havıdkal, xhıdıldı cinsidıkla ham
ki vıghıldı cinsidıkla, çuit-çuitnə yit'q'ır, minaxhvan
sa cıqıda gəmiya laıç'ur. Yughdu yığala xhala ç'iridi
xhəsila xhəd litxhur.

Nuh peyğambaradı uımuırdıdi raixhiidveş ruxhuy sıda,
q'vaıb ruxhuy vazırdı ts'iyghud ruxhuy yığa, ç'iridi
dərınvala yiid, balad xhəd ad çəşnəbır ağayçır, xalid
ğulubır açuqh yişir. Ç'iridi xhəsila yuğts'urdu yığa
yuğts'urdu yuğal luğuz.

Havdı yığa Nuh peyğambar, havnadı xhıdıldı, duxra:
Şam, Ham, Yafəs, sa ki xhibir sus gəmiya laiç'ur.
Havmıxhvan sa cıqıda hair sa cürə çuləd heyvanmar,
hair sa cürə mal-g'ara heyvanmar, hair sa cürə
sürünmüş ruiq'uibır, hair sa cürə xailai larxay il abır,
hair sa cürə şurukmar ki Nuh peyğambaradı yanada
yit'q'ır, gəmiya laiç'ur. Nafasdıxhvan il adı sinə, çıt
– çıtnə Nuh peyğambaradı yanada yit'q'ır gəmiya
laiç'ur. Yinçirə Nuh peyğambaras amır havıdkal - sinə
vıghıldınə xhıdıldı cinsidıd heyvanmar gəmiya laiç'ur.
Minala xhala Rəbbimərə gəmiyəd rak qhıxır.

Ç'iridi xhəsilala yuğts'urdu yığa xhəd bala yişir. Midi xhidirə gəmi ç'irilə aldiil kəğəbuur. Xhəd bala aldiil kaıǵaıç'uir, ç'irid xhəsil faqhır, gəmi xhiddi xhəsila vuuruıq'uis kivk'ir. Xhəd havsa aldiil kaıǵaıç'uir ki, ən hatxıd suvbur ki xhiddi q'anık daqul yisir. Xhəd ən hatxıdı suvadı kəllidilə ki yughud yuq'duqhun aldiil kaıǵaıç'uir. Ç'iridi xhəsila ğurğay nafasdıxhvan il adı sinə - şurukmar, mal-g'ara, çuiləd heyvanmar, ç'iri sürünmüş ruiq'uibır, sinə ilsanar məhv dişir. Nafasdıxhvan il adı, ç'iri ğabır sinə məhv yişir. Rəbbimərə ç'iridi xhəsila ğadı il adı sinə məhv hiir. İlsanaşilə, heyvanmaşilə kik'ir taa şurkumaşi, sürünmüş ruiq'uiy məxluq'maşi yıq'amə, sinə ç'iridi xhəsila məhv hiir. Ancax Nuh peyğambarnə havnaxhvan sa cıqıda gəmiya alda diibir saǵnə atkır.

Ç'iridi xhəsila veşnə xhuts'ts'urdu yığa xhəd kaıǵaıç'uir, bala yişir.

Xhəd litxhun laqhat'ur

Y inçirə Nuh peyğambarnə, havnaxhvan gəmiya ğad sinə çuləd heyvanmar, mal-g'ara heyvanmar yik'i qhır. Yinçirə ç'iridi xhəsila kulak sıkır, xhəd q'ayidə q'ıkıs kik'ir. Leysan yavaş qhişir. Ç'iridi dərinvəla yiid çeşnəbır, xalid ğulubır qhit'ir. Xhəd ç'iridi xhəsiləla q'ayidə qhıkıs kik'ir, veşnəxhuts'ts'urdu yığala xhəla xhəd q'ayidə qhişir. Yughub ruxhuy vazırdı ts'iyghud ruxhuy yığa, gəmi Araratadı suvumu yavaş vişir. Yits'ib ruxhuy vazırı yiq'ama xhəd yavaşənə-yavaşənə qhuduur, yits'ib ruxhuy vazırdı sa ruxhuy yığa suvumud kəlləbır ğaqhaqur. Yuğts'urdu yığala xhəla Nuh peyğambarara ci üpkə havıdı gəmiyədi ğuil açmiş havır sa g'arğa sıvıkır. Midi g'arğa ç'iridi xhəsiləla xhəd qhuruana yiq'amə aıqhuivğuinə-qhuivğuinə lavalxur.

Ç'iridi xhəsilala xhəd qhuduur yiimə - dişmə hats'ın badannə, Nuh peyğambarara mıdarcənə sa nurxhay sıvırkar. Ama nurxhay rahatənə savalxvasıd sa cıqa façıyidə, minadı yanada - gəmiya qhuvurğar, çün ki, ç'iridi xhəsila sinə cıqıda xhəd ğana yinay. Nuh peyğambara xıl xülüxə hır nurxhay faqhavqır gəmiya - cidi yanada qhıvır. Minara yughdu yığala xhala maa nurxhay gəmiyığı sıvır. Naıxadıxdinə nurxhay qhuvurğur minadı yanada qhip'q'ır. Nurxhayədi k'uhuda zeytunadı, tazadı sa yarpax fanə viinay. Nuh peyğambaras ç'iridi xhəsilala xhəd qhuduud hats'ır. Minara yughdu yığa qüzət hır, maa nurxhay sıvır, mıdarcənə nurxhay qhuvurğur qhip'q'ış.

Xhələ Nuh peyğambarara gəmiyədi g'vakala rak lehir, kaqhıdə ğaqur ki, ç'ir suqhuqhur yii. Mid, sa ruxhuy vazırdı sa ruxhuy yığa yişir yiinay, Nuh peyğambaraxda raixhiidveşnə sa sən yiinay. Q'vaib ruxhuy vazırdı qhannə yughud ruxhuy yığa ç'ir bitavanə suqhuqhur.

Yinçirə Nuh peyğambarada huxhur:

– Ğu, ğudu xhidınnaxhvan, duxraşixhvan, susmaşixhvan sa cıqıda gəmiyıqı aıqhyuıç'. Ğvaxhvan sa cıqıda yiid sinə il abır - şurukmar, heyvanmar, ç'iri sürünmüş ruiq'uibır ğaril əqhdua. Sata havbır ç'iridi xhəsila türəmiş qhişir nəsdəkal bala qhişixhkal".

Nuh peyğambar cidi xhidınnaxhvan, duxraşixhvanə susmaşixhvan sa cıqıda gəmiyıqı aıqhuiç'uir. Sinə heyvanmar, sürünmüş ruiq'uibır, şurukmar ki hair sa cidi nəsilədxhvan gəmiyıqı aıqhuiç'uir.

Minala xhala Nuh peyğambara dahrımıkla q'urbangah²
ütkə hıır. Havnara hair sa cürə maıtdi heyvanmaşıkla,
maıtdi şurkumaşıkla laışur, midi g'urbangaha Yınçıs
paykal, hutxha hıır³. Minakla Rəbbiməs xvaşid il
yüixiidə məzə vişir, Rəbbimərə Ci-Cidə huxhur:
"Cehilvalıla ilsanaşdi yik'ə haimmaışə pisid fikirbır
ana yişinəki havmıs gürə Yic sadaki ç'irid xhəsil
nəhlətləmiş qhaas diş. Yic hamı hıdkal sadaki sinə il
abır məhv qhadaas diş. Midi dünyə viidiqhunqa
yəzin-qhəzin,
sıghınnə-mıq'
ğıldnə-q'iid,
yığnə-yuiş
azar qhişir,
laqhat'us diş".

² *Q'urbangah*: Rəbbiməs q'urbanmar hints'ay cıqa.

³ *Q'urbanmar hutxha hıın*: Havdı dəvürdidi ilsanaşə q'urbanmar
hutxha haanay. Havmıra misə fikir vaanay ki, hutxha hııdı
q'urbanmaşidi Rəbbima leyq'ıdə havnas məzə vıkıs vii.

Süftədədi xailavaz

Y inçirə Nuh peyğambarasənə havnadı duxraşis xeyir-duıai vır, havmıda huxhur:

– TÜRƏMİŞ DİŞİR, Ç'IRID XHƏSİL FAQHASDUQHUNQA BALADİŞ.

Ç'iri ğadı sinə heyvanmaşis, xailai yiid sinə şurukmaşis, ç'iri sürünmüş ruiq'uibırnə dəryidə adı sinə baluğmaşis vaixçuilə kiç'əs yii, havmıs vuixçə q'uxhvaldı vaas vii. Yic vaixçuis şilid bitkibir g'idakal vır yiinay, hamı ma hair sa cür heyvanmar ki vaixçuis g'ida yıkıs yii. Ç'iri şivki ğanə yiidə sinə yii, Yic vaixçuis hınts'ar.

Ama, hələ cidə əbir amabad yak mail', çün ki ibirdə uımuir ana vii. Viixhdi əbir savınadıqır Yic əvəz laıqhuişuis yii. Hair əbir savıdı heyvandıqır əvəz laıqhuişuis yii. Yic, mardı sa ilsındıdı əbir savıdı ilsındıqır ki əvəz laıqhuişuis yii.

Halıra ki lisındıdı əbir savıdə
havnadı əbir ki ilsındıdı xılıxhvan saıp'xais yii.
Çünki, Yinçirə ilsan cidi suyəkladıkal icad hıur.
Vuıqhnər türəmiş dişir ç'irid xhəsil faqh".
Yinçirə Nuh peyğambaradanə havnadı duxraşdə
huxhur:

– Yic vaıxçuxhvanə vaıxçuılə xhala aıvğuisdi viixhdi
nəsildıxhvan aıhd yilt'ər, gəmiyıqı aıqhııç'ııdı sinə
heyvanmaşixhvan, xailə yiid sinə şurkumaşixhvan,
ç'iridi xhəsila ğadı sinə il amıxhvan aıhd yilt'ər. Yic
vaıxçuıxhvan aıhd yilt'ər ki, ç'iridi xhəsila ğadıqhundu
sinə il ad məxluqmar, xhəd litxhur, xhiddi q'anık atkır
məhv qhıkıs diş, səkki vaxtıra ç'irid xhəsil viran haay
misəd xhəd litxhun qhıkıs diş.

Xhələ Yinçirə huxhur:

– Yic vaixçuixivannə vaixçuixivan yiidi sinə il adı məxluqmaşixvan əbədinə yit'idi aihdidid əlamət mid yii. Yic kıblımı Yixhdi xailavaz⁴ sivxhis vii ki, Yixhdinə ç'iridi arıda yişidi aihdidid əlamət yişixh. Yic ç'iridi xhəsila kıbil sıt'a hıdə kıblımık xailavaz ğavaqvas vii. Havada Yəs, vaixçuixivan – sinə il adı məxluq'maşixvan yit'id aihd yik'i aıqhuıǵuis yii. Misədi xhidmıra sadaki il abır məhv qhaas diş. Kıblık xailavaz vıkis yii. Yəs xailavaz ğavqudə, Yic ç'iridi xhəsila yiidi sinə il amıxhvan yit'id aihd yik'i aıqhuıǵuis yii.

Xhələ Yinçirə Nuh peyğambarda huxhur:

– Yixhdi, ç'iridi xhəsila yiidi il amıxhvan yit'id aihdidid əlamət mid yii.

Nuh peyğambarad duxra

Nuh peyğambarad, gəmiyıqır aıqhuıç'uid duxra mibir dii: Şam, Ham saki Yafəs. (Ham, Kənanı did yiinay). Mibir xhibir, Nuh peyğambarad duxra diinay, ç'iridi xhəsila sinə ilsanar havmıkla türəmiş dişir.

⁴ Yevreyəşdi ç'ililə xailavazaxdiil yayoxadı yay ruxhur. Havnala xailavaz Rəbbimərə ç'iri siqhivxhidi yayak kivika vaar.

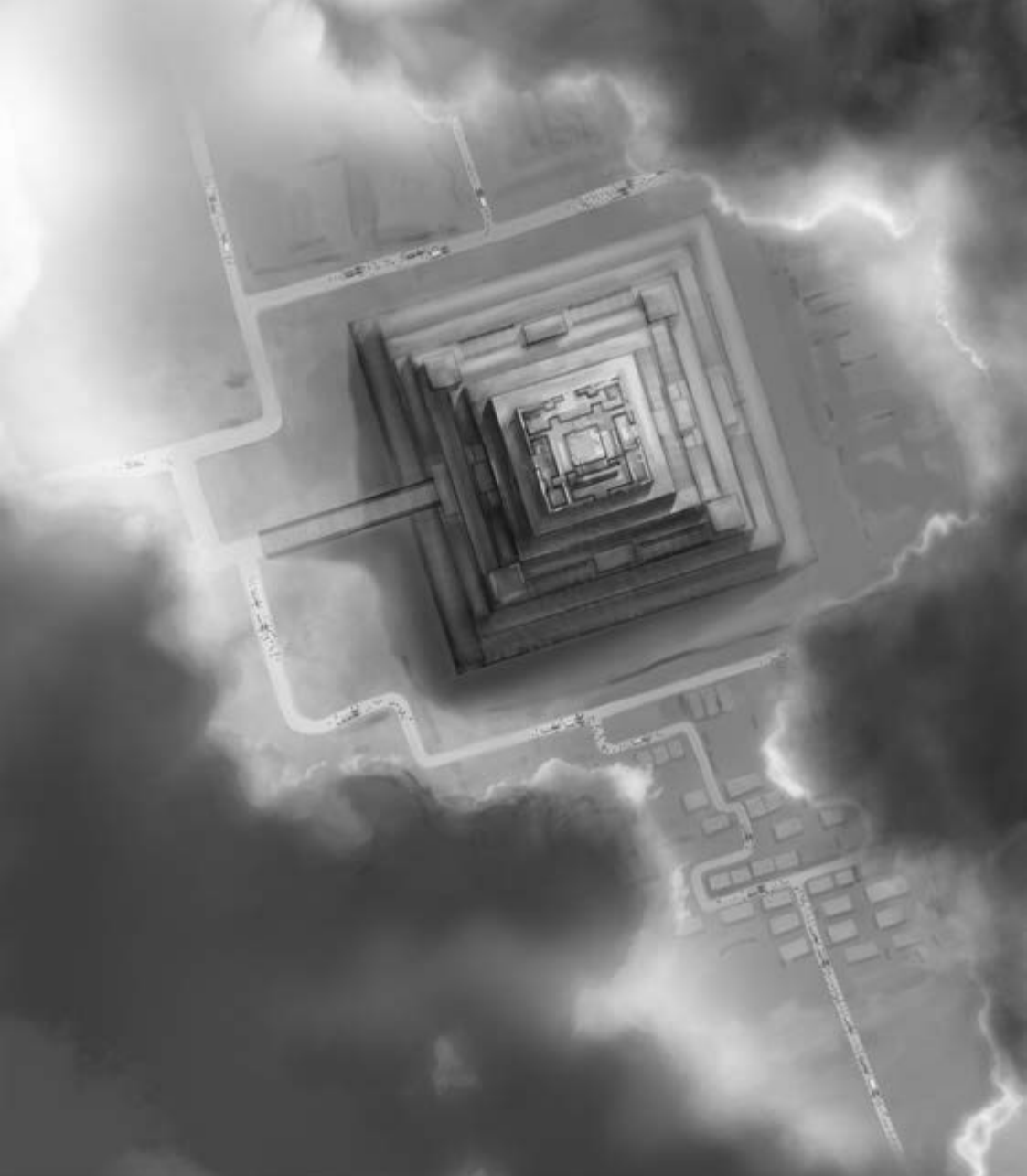
Babilədi minarə

Dünüdü sa ç'al viinay, sa cür dalqın yinay. İlsanar viriğ qhuivğuidıxdil küçmiş dişir yit'q'ıdə, Şinaradı ç'irimı sa düzənqaha tüş dişidə havda məsk'ən səvir. Xhələ sa-sinada ruxhur: "Dıq'a kərpiş ütkə haas, havad yıxanə yicə haas ki, yıkka yişixh". Havmıra dahradı əvəzinə kərpiş, lairbaıadı əvəzinə g'irakla istifadə hır. Xhələ ilsanaşə huxhur: "Yanucə yanus sa şəhər, sa ki, sa xalıs viirixiy minarə havır un-tur əğəhis. Misə yişinə yanur ç'iri xhəsila hairsadıxdil dalxvas diş".

Rəbbim, ilsanaşə havıdı şəhərdıknə, xailis yivxiidi minazəyak kaqhasxhur, saal saıç'ur. Rəbbimərə huxhur:"Mid ilsanar sinəbır sa ç'ililə dalqar, mid karbır hın badannə ç'al sa havır vii. Mid, hələki mimıd süftədəd karbır yii. Sa sikeyqadıla xhala mimıra şiv ki aıq'ildis yixır haas yii. Saal saıç'ur havmıdı ç'al kibıxa vaas ki, sa-sinas g'amiş qhuımaıduıǵixh". İlsanaşə midi şəhər havır əǵəviq'asduqhun Rəbbimərə ilsanar dünyə vidəduq'undu cıqıda kidiçə hat'ır. Midə, Rəbbimərə dünüdü diidi ilsanaşdı ç'al kibıxa havır, havnala ki, midi şəhərdid tur, Babil⁵ lixhir. Rəbbimərə midıqır ilsanar dünüdü kidiçə hat'ır.

⁵ *Babil* Yevreyəşdi ç'ililə "Babil" kəlimət "kibıxa havın" ruxhuy ç'ilik kiyirkar.

Davudud Ç'albir
Rahimlidi Yinçis alxışbir

Aıivaldı aıf vişidi,

Günah bağış vişidi ilsan şivsə xuşbaxt yiidə!
Rəbbiməs günahkarkal gəçaqvay,
Yik'ə aımailbir adişdi ilsan şivsə xuşbaxt yiidə!

Yic yixhid günahbır daqul haanə çalqıdıqhun,
Q'ırbıma ad ilqidi yətinik kukas çışidə yi hair
yiğə yəşir.

Yığa-yuişai Ğudu yuiq'di xıladı q'anık sıç'uirxiir
arkınıra
Yixhid yik' ğıldidi sıghınırakal dərinxmiş hür.

Ğudu g'abağa yic yixhdi aıivaldı qardanaxda laışur,
taxsırbır daqul qhıçudə
Yic yədə huxhur: "Rəbbimədi qabağa yic
günahbır qardanaxda laışur".
Ğuc ki yixhid taxsırbır, günahbır bağış qhür.

*Aisivaldı havmıra, Ğudu haiq'di riiqhi qhurğur,
Ğu faqhiyiidə duıaı vaixh ki
Ən aıkkaidi yux yip'q'ıdaki, havdı yuxurukla
azar dişixh.*

Ğvala savahi yaxda sığınacax diş.

Ğuc yi bəlidııkla uıxur.

*Ğuc yi uıxunis gürə yala ğarıqı rudğur diidi
ilsanaşdı ki şadvaldı havnas gürə vii.*

Rəbbimərə ruxhur: "Yic ğu xair hur,

ğu ruiq'uisdi haiq'di riiqhi ğavqa vaas vii.

Yi ğudu maıslarııçiy yıkıs yii.

Yixhdi ul ğva ğanə vıkıs vii.

Balkan va ya g'atirkal şuursuz maığv.

Havmıra g'antarğanə çuınq dişdə ğil liçinsəd".

Günahkaraşdı yuq'lu balad bəlabır aığur.

Rəbbima inamişibir ma Yinçidi,

laçvartuy raihimdik dıkıs dii.

Ey, haiq'di riiqhiid ilsanar!

Rəbbimədi turu şadvaldı va'!

Ey, yik' maıtid ilsanar, Yinçis şukur va'!

Kitabak kibır

İlsanar məhv hat'ınıdı ma'na

4

Dünüdü xhəd litxhun

10

Xhəd litxhun laqhat'ur

17

Süftədədi xalııvaz

22

Babilədi minarə

26

Davudud Ç'albır

30

